

Йордан ***СТУБЕЛ***

ВЪЗКРЕСЕНСКА НОЩ

Татък, край дветѐ липи зелени,
вий се пътят и цъфтят лопени.
Като свещи пламнали жълтеят
и набожно, тихо се люлеят.

Там от снощи бие и не спира
тихото клепало в манастира.
Там сега се пеят чудни песни –
богомолни, радостни, възкресни.

Затова е млъкнала гората.
Затова и птичките, листата,
клоните и нивите зелени,
греят, като в празник посребрени.

ТИ, БОЖЕ!

Ти ни даде хляб и вяра вечна,
братска обич чиста и сърдечна
и дари ни радост и сполука,
за да учим родната наука.

И сега отново сбрани – ето
със любов и бодрост във сърцето
ний на Теб се молим, Боже мили,
дай ни здраве, дай ни крепки сили,
да растеме силни и свободни,
сред поля и ниви хлебородни,
и да греем като цвят в градина,
както грее нашата родина.

ЗАДУШНИЦА

От малката звънарня непрестанен
разнася се от тъмно звън камбанен…
Ти, който и да бъдеш, спри от път,
спомни онез, що минаха отвъд!

И на колѐне прошепни полека:
на мъртвите пръстта да бъде лека!
И горе, пред небесните врати,
греха Госпòд на всички да прости!

По твоя път лъжовен и далечен
недей забравя – само Бог е вечен…
И някой ден, в един незнаен час,
и ти ще клюмнеш като житен клас!

ВЕЧЕРНА МОЛИТВА

О, майко Богородице,
закрилнице пресвята,
тръбят призивните тръби,
във кръв гори земята…

Прати покой, прати ни сън,
благослови с десница,
трудът и мирната любов,
и хлебната пшеница.

Когато тъмната злина
навее наш'та стреха
прати ни сила и любов,
бъди ни ти утеха.

О, майко Богородице,
закрилнице пресвята,
с молитви, с песни изпълни
на хората сърцата…

СТИХОВЕТЕ СА ПРЕПЕЧАТАНИ ОТ АВТОРСКАТА СТИХОСБИРКА „МАЙЧИНА ЛЮЛКА“

Издава свещ. Лъчезар Лазаров, отговорни редактори Снежана Костадинова, Боян Балкански. С. Искрец
Тел. за връзка – **0885987833**. Моля, изпращайте материали на електронен адрес: **vestnik_iskrec@abv.bg.**
Ползвани сайтове: https://dveri.bg/, https://www.pravoslavie.bg/

ISSN 2738-7798

ИСКРИ

Йскри в Йскрец словесното огниво. И сее във душата светлина. Сеяч е то на дефицитно слово, разнасящо човешка топлота.
П. Пеев

СТРАНИЦИ ЗА ПРАВОСЛАВИЕ И КУЛТУРА. Брой 23, септември, 2021 г.

НА ТВОЯ КРЪСТ СЕ ПОКЛАНЯМЕ, ВЛАДИКО И СВЕТОТО ТВОЕ ВЪЗКРЕСЕНИЕ ВЪЗПЯВАМЕ И СЛАВИМ

КРЪСТЪТ – СИМВОЛ НА СПАСЕНИЕ

Изписа се толкова много. Дойде времето, когато всеки може да намери каквото го интересува – за вярата, за Евангелието, за богослужението. Литература – колкото искаш; има и богословски трактати, и прости и откровени „изповеди“, в които личи практическата вяра и от които лъха искрена и сърдечна духовност. Вярно, вероучение не се въведе в училищата и риска от преподаваната бездуховност /която владее там/ на най-малките и скъпи за нас дечица остава. Но пък, може би и заради това, само от един бегъл поглед на човек му се струва, че от интернет пространството спокойно може да се изучава богословие. Всеки ден излизат нови книги. Почти няма голям светител или подвижник, чиито творения да не са издадени. Жития, канони и правила, икони, псалтакии – всичко е в интернет.

Съмнявам се, че преди двадесет години някой е предвиждал такъв бум на православните мисъл и култура, а ето, че дойде. Като, че ли всички прописаха!

Сега остава едно. Хората да се върнат в храма. Дали в крайна сметка не зависи от нас ще стане ли това или и занапред повечето българи ще влизат там за да вземат върба, орехова шума, някакво цвете, светена вода, икона, броеница, кръстче или някаква друга вещ, а често пъти и неща не носещи в себе си никаква християнска символика и смисъл. Не че този акт не е част от цялото.

Продължава на стр. 2

И все пак ако нашите християни не понесат благословението и общението с Бога след Светата Литургия, на която са станали свидетели, съпричастни и причастници, каква материална вещ, взета от храма ще замести тази липса!

Сега, по скромното ми мнение, е време вече всичко да се казва направо и ясно; без помощта на богатия ни фолклор и шарените ни традиции. Защото едно е да четеш в интернет, а друго е да го чуеш от енорийския си свещеник. Защото „Как ще повярват, ако не чуят“ (Ср. Римляни 10:14)? Трудно ще е въпреки словоохотливостта на съвременни и стари автори.

Мисля, че днес трябва да търсим Бога, „защото е близо“. Както бе казал някой – „мястото на срещата е ясно“ – то е там – на кръста. На онзи връх, на онова лобно място, където страшно са се издигали кръстовете на осъдените и разпнатите. Където са отеквали ударите на чукове, чували са се стонове и въздишки, където тълпата осъдително е ревяла, заглушавайки тихия плач на Света Богородица. Където апостолите със страх са се разбягали…

И времето на нашата среща е ясно – то е точно в онзи момент, когато слънцето е помръкнало, скалите са се разпукали и храмовата завеса се е раздрала от горе до долу. Когато е издъхнал Този, който изгони търговците от храма и след това призова в него хромите, немощните и болните, за да им дари спасение; когато на кръста умираше Този, който възкреси единствения син на Наинската вдовица и четиридневния мъртвец Лазар. Този, който спаси от смърт грешницата, дари слово на немия и светлина на слепия. Този, който наричаше всички приятели, който раздаваше любов и канеше при себе си отрудените и обременени люде; който се радваше за каещия се грешник, и казваше „…колкото пъти и да паднеш, стани и ще бъдеш жив“!...

Днес е време да възвестим истинността на всичко това, колкото и да ни убеждават, че такива вярвания не са ни нужни. Колкото и да търсят несъществуваща мистика и да се взират в „неограничените“ възможности на човешкия мозък; колкото и да ни тласкат към „позитивизъм“, „спонтанна еволюция“ и „лично щастие“. Неограничени са възможностите само на човешкия дух, и то само ако вярва в Бога и неотклонно се предава на Неговата свята воля. И ако ще целият свят да заговори за любов, Единственият, който ни показа как се обича, дори и „до смърт, и то смърт кръстна“ е отново Христос. На онази голгота Той сразi „здравия разум“, който търси ползата днес и тук, и умирайки победи смъртта.

„Нека не се срамуваме от достойните за почит знаци на нашето спасение. Нека носим кръста Христов като венец, защото чрез него се извършва всичко, което ни е нужно. Той ни се предлага, когато се покръстваме, когато поискаме да приемем тайнствената храна* (светото причастие),*…или да направим нещо друго. Затова с такова желание го чертаем и в домовете си, и на стените, и на вратите, и на челата, и в сърцата си. Защото кръстът е знакът на нашето спасение, на общата свобода и на милосърдието на Владиката (Господ). Затова, когато се осеняваш с него, представяй си цялата му значимост, потушавай гнева си и другите си страсти.

Апостол Павел…ни убеждава с тези думи: *"Вие сте скъпо купени; не ставайте роби на човеците." (1Кор. 7:23).* ***Мисли, казва той, за високата цена, заплатена за теб и няма да бъдеш роб на нито един човек, като под висока цена разбира кръста. Защото не е достатъчно кръстът да бъде изобразяван само с пръсти. Той трябва да се предшества от сърдечно разположение и пълна вяра. Направиш ли го по този начин пред лицето си, нито един от нечистите духове няма да може да се доближи до теб, щом види меча, с който е бил ранен, оръжието, от което е получил смъртоносната рана.***

Кръстният знак и в стари, и в нови времена отваря заключени врати, прави отровата недействаща, лекува недъзи и смъртоносни рани. Не е чудно, че той побеждава силата на отровните вещества, щом като е разрушил вратите на ада, отворил небесната твърд, открил отново входа към рая и съкрушил крепостта на дявола.

И така, запечатай кръста в ума си и приеми спасителния за нашите души знак. Защото именно този кръст е преобразувал вселената, прогонил е заблудата, въвел е истината, превърнал е земята в небе и е направил хората ангели. Когато имаме кръста, демоните вече не са страшни и опасни, смъртта вече не е смърт, а сън.

Кръстът поваля и потъпква всичко враждебно. Затова, ако някой ти каже, че се покланяш на Разпнатия, отговори му с радостен глас, че се покланяш и не ще престанеш да се покланяш.

Ако той се засмее, оплачи безумието му и благодари на Господа, че ни е оказал такива благодеяния, които без откровение свише никой не може да познае. Този човек се смее само поради това, че *"Душевният човек не възприема онова, що е от Божия дух." (1Кор. 2:14).* ***Децата например, виждайки нещо велико и чудно, ще се засмеят, ако се опитаме да им го обясним. Езичниците приличат на такива деца. Те дори са по-безразсъдни от тях, понеже постъпват по детски в зряла, а не в детска възраст, затова са и по-достойни за съжаление и не заслужават никакво извинение. Но ние, дори пред нас да застанат всички езичници, нека с още по-голямо дръзновение да казваме, че кръстът е нашата похвала, началото на всички наши блага и цялото наше украшение!***

(**СЛОВО ЗА КРЪСТА** – св. Йоан Златоуст) †

Снежана ***КОСТАДИНОВА***

КАКВО ПЪК ТОЛКОВА

Разказ

Дъждът почуква леко на полуотворения прозорец. Иска да ни погостува, макар и за малко, в класната стая. Затварям прозореца и той остава навън разочарован, обиден и самотен. А иначе си е обикновен час по математика. Дала съм самостоятелна работа на учениците. Изведнъж в тишината ясен детски глас високо казва: „Часът е 9.[20].“ След малко чувам пак: „Часът е 9.[30].“ Децата започват да се смеят. „Има ли желаещи да бъдат изпитани?“ – питам сериозно и веселбата моментално спира. Знам кой се обажда, палавникът Иво Котов , но дори не поглеждам към него. „Часът е 9.[35].“ – осведомява ни отново той. Явно, казаното преди малко от мен, е минало покрай ушите му. „Ученикът-часовник да излезе пред черната дъска!“ – казвам строго. Миг колебание, може пък да не съм го познала, и излиза отпред. „Вчера ми го купиха!“ – показва ми лъскав часовник моят второкласник и големите му кафяви очи сияят щастливо. Сваля го от ръката си. „Вижте го! Нали е супер!“ Явно иска да ме впечатли. Вземам часовника и го слагам в чантата си. „Благодаря! Много е красив! – казвам на изненаданото момче. – Тази седмица ще го дам на майка ти да го поноси и да му се порадва, а после ще видим. Сигурна съм, че няма да идва в часовете, за да пречи на твоите съученици, когато учат, както направи ти днес. Утре пак ще поговорим“.

На другия ден, обаче съвсем забравям за обещания разговор. Има проверка от окръжния отдел „Просвета”. Инспекторът, отговарящ за началното образование, е изключително взискателен. Гледайки седмичното разписание съобщава, че първият учебен час, който ще посети, е при мен. Ако кажа, че съм поласкана и очарована, ще излъжа. Темата е : „Хайдутите – народни закрилници”. И тогава ми хрумва „ брилянтната” идея да вкарам в класната стая двуметровата картина, на която местен художник е нарисувал Чавдар войвода . Не че децата не са я виждали. Напротив. Тя от години краси ъгъла до стълбите за втория етаж на сградата. Позната им е до болка, ама друго си е да стои като фон, когато разказвам за хайдутите на децата пред инспектора . Нагледност, та и отгоре. Заедно с колегите Мацев и Йорданов помъкваме тежкото платно към западното крило, където се намира класната стая. На вратата обаче известният войвода се „заинатява”. Не иска да влиза. Все нещо му пречи. Легнал му е тясно, прав му е ниско. Бил е вторият звънец, но ние, улисани и напрегнати, не го чуваме. Дошъл е и инспекторът, но го виждаме чак, когато до слуха ни идва леко подигравателния му глас: „ Колеги, наклонете го встрани и ще влезе!” Наистина влиза и застава така, че закрива част от прозореца, черната дъска и ограничава моят достъп до учениците, седящи на третата колона чинове. Децата обаче ни посрещат приятно изненадани. Те обичат гости и дори повишават своята активност пред тях.

Учебният процес върви спокойно. Радвам се, че единственият пасивен наблюдател в часа е само инспекторът. Радвам се, но… не за дълго. Стряска ни силно и продължително звънене на будилник. Вчерашният момчешки глас отчетливо ни предупреждава: „До биенето на звънеца има пет минути!”

– Защо си донесъл този будилник? Да си видял някой да спи в час?! –казвам ядосано изключила от съзнанието си присъствието на проверяващия.

– Ама, Вие, нали вчера ми взехте ръчния часовник! Как да разбера тогава кога ще започне междучасието! Добре де, какво пък толкова съм направил! След седмица няма да го нося! Честна дума!

Отговор, та и отгоре. Развеселена поглеждам към вековната секвоя в училищния двор и … о, чудо! Скрито зад нея, слънцето се показва и закачливо ми намига. Явно е подслушвало нашия разговор. Отварям прозореца и то влетява с вятъра да помилва децата, мен и слисания инспектор, който нетърпеливо и нервно потропва с ръка на последния чин. Закъде ли и той се е разбързал? †

От стр. 5

Иван Вълчев, варненски скулптор, приятел на Райко Петров, твърди, че Вълчан войвода е единственият войвода моряк, нападал турски гемии. Същото твърди Росен Тахов във вестник „Минаха години” /27.07. 2016 г/. Когато Вълчан войвода преследвал неприятелски кораби, си служел с

хитрости. На брега палел огньове, около тях хайдутите играели Зловещо хоро, така пресичали пламъците, които наподобявали светлината на морски фар. Щом плавателните съдове наближавали брега, ги ограбвали. Взетото злато криели на Маслен нос, северно от Приморско. Седем казана с жълтици се търсят там, а отделно, златни накити.

Има факти, че Вълчан войвода е давал пари за строеж на църкви, манастири и мостове. Предполага се, че дружината му е наброявала 70 хайдути. Вълчан се оженил за Лиляна, сестра на байрактаря му. За нея и брата ѝ Кара Кольо народът е създал песни. В една от тях се пее, че тя е изневерила на Вълчан и той я убива жестоко. Погребали я в пещера. Изневярата на неговата съпруга и поруганата му чест са причина да стане хайдутин, а след това войвода.

ПОП МАРТИН

След оттеглянето на Вълчан войвода в Еленския Балкан през 1810 г. се осъществява срещата му с поп Мартин. Двамата действат заедно с Бойка войвода.

Поп Мартин е роден в с. Батия /Батешница/, Русенско. Съпругата му е била прочута хубавица. Имала кадрава коса, огнени очи, трудно се устоявало на погледа ѝ. Харесвали я турските големци. Русенският паша научил за красивата попадия и завързал приятелство със семейството. Поканил го на гости, яли, пили и когато да си заминат, изпъдил попа, а красавицата оставил в харема си. Това е основна причина поп Мартин да поеме по пътя на хайдутството и съдбата го свързва с Вълчан войвода. Знае се, че поп Мартин е служил в Мътнишкия манастир, близо до Враца. Като войвода се е подвизавал във Видинско, Ломско и Берковско.

При сражение в Чипровския Балкан бил тежко ранен. Мястото, където е лекуван, се намира между върховете Голяма чука (1943 м.) и Миджур (2168 м.). Тук е бил погребан и днес то носи неговото име – Мартинова чука, а Влашко село от 1935 г. се преименува в село Мартиново.

Много предания има за поп Мартин. За едно от тях разказва П. Огойски в книгата си за село Огоя. В местността Черното дере, в Арабаконак, през 1858 г. „при обир на турска хазна се оказала предрешена попадията на Мартин, отнета от русенския валия.” Мартин вдигнал пушката да я стреля.

– Сакън, такава хубост не се погубва! – викнал Вълчан и му дръпнал пушката. – Ако не я щеш ти, аз ще я приема. Подчинил се поп Мартин, напуснал дружината и потеглил за Ржана.

Вълчан и попадията живеят в пещера, отиват в Русия. След години се връщат в Плевенско. Говори се, че не е оставил поколение.

На лице е още една историческа истина. Имало е и други борци против турците със същите имена. Например в село Горно Церовене българите са защитавани от хайдутина Мартин, оказва се, че той не е поп и войвода. Същото е с Деяна и Деян войвода в Чипровци и село Царево, Врачанско. Тук е живял овчарят Деян, но след потъпкване честта на семейството му станал хайдутин. За това пише Кънчо Кънчев от същото село.

За Чипровци и Чипровския край са останали предания за тайни съкровища и подземия. Откриват се входове, които водят към историческия хълм, към старинната подземна черква до река Влашкоселска Огоста. Още не се предприемат разкопки. Не се изследва и околността на Чипровския манастир „Св. Йоан Рилски”, където се предполага, че по време на голямото въстание от 1688 г. е укрита и търсената библиотека.

В легендите, запазени до днес, освен мистика има и безспорна истина. Те са важни за всяко селище и не бива да бъдат отричани, защото са история и убедителен източник на

информация.

Безспорно воден от родолюбиви чувства авторът Славко Григоров разказва нещо повече за Вълчан войвода и поп Мартин. Той споделя, че е възможно читателите да го запитат дали с нападенията и обирите си тези двама непокорни българи не са нарушавали законите на Турската империя. Отговорът му е категоричен: „Те се борели за свободата на своя поробен народ, отмъщавали са за поруганата семейна чест и християнската вяра. †

Григор ***АТАНАСОВ***

ЗА ТЕОРИЯТА И ОПИТА[1]

Разказ по действителен случай

Било по време на балканските войни 1912 – 1913 г. Мито Петров Паунов, около седемдесетгодишен, от с. Бракьовци имал къща в центъра на селото и втора – на територията на бившето село Бракьовци, наричана Старо село. Там отглеждал сам стадото си от около осемдесет брави овце. Двамата му синове Мирко и Атанас били мобилизирани и воюват по фронтовете цели три години без нито ден отпуск. Жените им Богдана и Еленица (снахите на дедо Мито) живеели в къщата в селото, където отглеждали децата си.

Един летен ден, привечер, когато дедо Мито мълзал (доил) овците на стъргите[2], бил посетен от трима туристи. Те го помолили да пренощуват край неговия дом. Не носели палатка, а само по едно одеяло. След като приключил с доенето гостите му се представили: единият бил доктор, другият – метеоролог, а третият – писател.

Дедо Мито ги поканил да влязат в къщата, за да вечерят с него и казал: „Не бива да спите вънка, защото тази нощ ще вали дъжд.“

Влезнали четиримата в стаята, осветена от газениче. Туристите извадили кой каквото носел за похапване, а старецът – една голяма калена паница със сирене и друга по-малка – с печени люти чушлета. Те били толкова лютиви, че гостите не могли дори да ги опитат. Дедо Мито на всеки залък взимал по едно чушле, хващал го за дръжката и рап – цялото. След вечеря гостите тръгнали да излизат. Старецът отново ги предупредил с думите: „Деца, не се шегувам, вие ще спите в

„ОТ С. БРАКЬОВЦИ ДО ВРЪХ РАВНО БУЧЕ“ Сн. П. ***ПРОНИН***

другата стая, няма да ви притеснявам и пак ви предупреждавам: тази нощ ще вали дъжд, а аз затварям външната врата с чифия (резе, клин). Спя много дълбоко и няма да чуя, когато потропате да ви отворя.“ Тогава докторът посочил метеоролога и подчертал, че той е специалист по времето и казал, че дъжд няма да вали през цялата седмица. Не се вслушали в преди-

преждението на дядото и излезли навън, постлали одеялата и легнали до егрека (*тур., лятна кошара за добитък – бел ред.*). Преди да заспят, докторът най отговорно казал: „По-добре, че излязохме, защото тази нощ старецът ще умре от лютите чушки.“

Някъде около полунощ завалял проливен дъжд. Скочили тримата с одеялата на главите и започнали да викат и чукат по вратата. Дядо Мито ги чул, но се преструвал че спи и не се обаждал, за да ги понамокри за наказание.

След дългото викане и тропане докторът все повтарял: „Старецът е умрял и няма кой да ни отвори“. Най-после стопанинът се прокашлял, уж сега се събужда, и им отворил. Засрамен, метеорологът го попитал по какво е познал, че ще вали.

– Снощи, когато мълзох овците, виметата им бяха влажни, а като влизаха в егрека си тръскаха вълната все едно ги вали дъжд. А видяхте ли снощи колко нагъсто бяха звездите на небето? По това познавам кога ще вали.

Поканил ги вътре да си изсушат дрехите на огнището, след което се разделили по живо, по здраво. †

1. *Заглавието е от редактора.*
2. *Тесен отвор, през който овцете минават една по една, за да бъдат издоени.*

Свещ. Л. ***ЛАЗАРОВ***

ГРАНИЦА

От бр. 22

И други историци и изследователи поддържат същата теза. Един от тях е авторът Иван Георгиев. След задълбочен анализ на възможните ситуации в България при евентуална кончина на българския монарх, Георгиев казва: *„…става ясно, че Фюрера няма никаква причина да посегне на живота на цар Борис. За сметка на това обаче други имат. И това са съюзниците и най вече СССР. Опразването на престола и известният период на базвластие, последван от едно слабо регентство са добре дошли за установяването дори на нов държавен строй и за превръщането на България в съюзник на Съветския съюз*“. Аз бих добавил – дори нещо повече от съюзник. С риск да отклоня вниманието от основната тема, ще посоча накратко един слабоизвестен факт, главно заради многото противници на гореизложената теза.

През последните седмици от живота си цар Борис се опитва да инициира преговори между САЩ и западните сили с Германия за прекратяването на войната и за сключването на сепаративен мир. Именно една такава развръзка би разрушила дълго градения от Сталин план за излизането от войната на СССР като победител и лично на него като *„спасител на световното човечество от нацисткия враг“*.

Безсмислено е да разнищваме събитията след този ден – трагичната кончина на цар Борис. Те са коварни. Изпълнени с лъжи, интриги, безчовечност и смърт. Настъпва време, в което обезумелите за власт диктатори безмилостно ще разцепват не само България, но и цяла Европа. Други насилствено ще създават съюзи, които скоро ще се разпадат. В момент на предателска власт, изменила на висшите български идеи и идеали, ще са начертае старата „черна граница“ на Западните покрайнини и то с километри навътре в България. Така разправят и до днес за комисиите – кога подкупвани, кога заплашвани от комунистическите сръбски власти. За една година са убити над 300 българи в опит да преминат границата, често, за да отидат до гробищата, до извора с вода или просто в България. За тях в архивите пише, че са убити „при незаконно преминаване на границата“.

Експериментите с Вардарска Македония са безчовечни и абсурдни – плод на болните амбиции на диктаторите Сталин и Тито и изцяло в ущърб на България. Десетилетия, откъснатите от Родината българи в Беломорието и Вардарско, ще бъдат малтретирани, избивани и прогонвани от родните си земи… Про-сръбските политици на съвременната държава Македония, за разлика от нейния народ, и днес продължават да проповядват лъжливата си и измислена историческа наука, станала за присмех на целия свят, вместо да признаят общата си, до 1946 г., история с България. Впрочем така биха решили всичките си проблеми, но биха се отърсили от Сръбското влияние. Тогава отношенията с нас – техните братя, биха родили нови, търсени и естествени процеси на сближаване и дори обединение. Това отново няма да се хареса на някой…

От друга страна, трудно е да се отречеш от думите си, когато си ги изричал и писал в продължение на почти един век. Вярно е също, че няма как да издържи история, скалъпена върху основата на лъжи и манипулации.

Притеснително е, че ние днес сме склонни да забравяме, да изопачаваме, оскверняваме и предаваме историята си… Това е равно на убийство, каквото бе извършено през февруари на 1945-та г. в Софийските гробища, когато за една нощ бе разстрелян целият държавен елит начело с принц Кирил. Слухът за стореното в онази нощ носи покруса сред народа. Той осъзнава извършеното зло, но и своята безпомощност и безнадеждност. Тогава Панчо Владигеров пише известната **Есенна елегия**.

Страшно е, че историята на третото българско царство завършва с оскверняването и, в последствие, взривяването на гроба на царя от група комунистически екстремисти, начело с Лев Главинчев, екзекуторът от 1945-та.

Нека не забравяме, че след последната Руско-Турска война, наречена Освободителна, множество българи загинаха заради своите поробени братя, останали извън пределите на родината. И макар днес да сме безпомощни да поправим сторените грешки, пропуснали времето за това, поради незнание на историята и липса на смелост и политическа воля, нека поне да знаем истината и да я помним.

При все това не мога да завърша тези си размисли с тъга и отчаяние. От друга страна, след като ги започнах със вдъхновената творба на Емануил поп Димитров „ГРАНИЦА“, смятам да ги завърша със стихотворението „ВЪЗКРЕСЕНИЕ“ на един друг наш позабравен поет – Петър Горянски.

ВЪЗКРЕСЕНИЕ

Когато Ти всеблаг, добър и чист,
през тази нощ възкръснеш на
Голгота,
недей отвръща кротките очи
от всички нас, останали в
живота…

И не отлитай в синия простор,
за да застанеш в Трона Си небесен,
недостижим сред ангелския хор,
запял за Теб най-светлата си песен.

А мълком слез от дървения кръст,
и нека в мрака стъпките Ти леки
оставят върху родната ни пръст
една безкрайна слънчева пътека.

Ний всички ще Те срещнем като
брат
и кротко ще целунем Твойта дреха,
в която росни капки кръв димят,
за да ни бъдеш радост и утеха.

Тогава Ти ще видиш в тез поля
как нивите шумят и зеленеят,
как людете сред радост и тегла
и тежък труд все скръбни песни
пеят.

Как майките издигат топла длан
и с пръстите си мълком
благославят
децата си, убити в люта бран
за роден край, венчани с вечна слава.

Ще разбереш тогава тоз народ,
как в свойта скръб мълчи и се
бунтува
и как копней да види оня свод,
под който Вардар пей и се вълнува;

на Тракия смълчаните поля,
в които зрей най-едрата пшеница,
където лете скърцащи коля
по пътя пеят в дълга върволица;

и Бялото, разпенено море,
което праща в поздрав топъл
вятър,
и ни припомня скъп завет: не мре,
тоз, който падне в бой и с обич
свята…

За благослов ще вдигнеш Ти ръка
над тоз народ измъчен и невесел.
А в дебрите на стария Балкан
ще прогърми навред: „Христос
възкресе!…” †

Ген. Георги ***ПЕТРОВ***

ВЪЛЧАН ВОЙВОДА И ПОП МАРТИН – МИСТИКА И РЕАЛНОСТ

В Чипровския край, Западна Стара планина и в цяла България, се раждали буйни мъже с духовна и физическа мощ. Те воювали с поробителите турци, за да отмъстят за поругана чест и християнска вяра.

Хайдутството е част от борбите на нашия народ, доказва, че българите не се примиряват със съдбата си, остават непокорни, с буден дух.

В книгата си „Чипровски край – легенди и истини” Славко Григоров е писал за славното ни хайдушко движение, разказал е за борбата на много достойни българи. Сред тях се открояват имената на легендарните войводи Вълчан и поп Мартин.

ВЪЛЧАН ВОЙВОДА

е смел хайдутин, действал в началото на XIX век. С името му се свързват не малко легенди. Преобладава мнението, че е роден в края на XVIII век в село Паспалево, Лозенградско. За него в сборника „Бележити българи” том 2 пише, че след Странджанския заговор през 1810 г. следите му се губят. Знае се, че е бродил по пътя Силистра – Одрин – Чорлу, подвизавал се е в Странджа, Родопите, Беломорието и в Западна Стара планина. Иманярите знаят за него и поп Мартин, за укритите им несметни богатства. Ето защо през годините не само в Чипровския край, но и в полските села те са търсели имане. Любопитно е, че с него е било възможно да се плати освобождението на народа ни от османлиите. На Северозапад отдавна битува предание, че Вълчан и поп Мартин са имали укритие в Гарванов дол между селата Митровци и Железна, там където са самородното Воденичище и Хайдушкият кладенец в Голашица. Легендата разказва, че Вълчан като малък с баща си е идвал в Чипровския край, за да продава катран. По-късно в село Железна се запознава с Рада, дъщеря на Кунчо Желин, собственик на воденица в Клисурата до Метериза. Като войвода се жени за нея и тя става част от четата му. Ражда им се син, именуват го Милен /Миньо/.

В Искърското дефиле, около водопада Скакля, се търси имане на Вълчан и поп Мартин, скрито от обира на хазната на видинския владетел Осман Пазвантоглу /1758-1807/. Хайдутите идвали откъм Петрохан за Врачанския Балкан.

Следите на Вълчан и поп Мартин отвеждат автора краевед до манастира „Седемте престола” и село Осеновлаг, община Своге, на 50 км от Мездра. Село Осеновлаг е крепост на хайдути от XVIII до средата на XIX век. В народната памет са се запазили имената на: Инджe, Кара Кольо, Бойчо, Рада…

Преписка информира, че в манастира има потомствена следа от рода Кнежевич Парчевич. В нея се отбелязва, че тук се подвизавали Вълчан войвода и поп Мартин. Действително се потвърждава, че при възстановяване на манастира през 1770 г. е взел участие Дичу. Същото казва и Валентин Кнежевич от Търговище. Под големия дървен кръст на главния олтар-престол има надпис: „Ктитори: Тодор, Иван, Вълчо, Коца, Дичу, Петко и майстор Стою от Троян в 1770 лето”.

В книгата си „Летопис на манастира „Седемте престола” и за с. Осеновлаг” краеведът Райко Петров пише, че Вълчан войвода няма пълно досие. Изследователите не разполагат с точни данни за годината на раждане и родното му място. Авторът твърди, че Вълчан войвода е роден в село Осеновлаг. Родителите му са Тано, селски пандурин /пазач/ и Кева, по майчина линия, преселници, наричани Димовци.

Продължава на стр. 6